

Můj táta alkoholik – Pavel Zárodňanský (přepis debaty)

Já bych se chtěl zeptat, jak je na konci ta otázka, jestli je to nemoc tak co si myslíte, ta definice závislosti je jako něco, nad čím vlastně ten člověk nemá moc kontrolu, co si o tom myslíte?

To je věc, kterou jsem si uvědomoval postupně až později, když jsem se dozvídal o tom, že už když byl táta mladý, tak mu babička dávala nějaké neuroly, protože byl nějakým způsobem nestabilní a došel jsem k závěru, že konkrétně u mého táty, a určitě se to týká víc lidí, není problém v tom, že by jim alkohol chutnal, nebo že by to pro ně byla zábava, že by se cítili dobře když jsou napití.

Zároveň bych chtěl jenom říct, což tam mohlo zaznít, že nás táta nikdy nebil, což je vlastně paradox, protože kdyby nás byl tak by soud pravděpodobně musel nařídít tu léčbu a možná by byl v pořádku.

Táta je introvert a myslím si, že se u něj ten alkoholismus způsobuje spíš to, že nedokázal být střízlivý, nevím, jestli se na to dá napasovat nějaká psychická porucha, ale pravděpodobně by to někdo dokázal diagnostikovat. V zásadě si myslím, že táta nevyhledával alkohol, protože by chtěl být opilý, ale protože nechtěl být střízlivý. Myslím si, že to je nemoc a že člověk vždycky samozřejmě ovlivňuje to, jak a jakým způsobem začíná nabírat na obrátku ten alkoholismus.

Máma, která se s ním rozvedla i sestra, která s ním dodnes, protože chtěla zůstat Ostravě, i já, nikomu z nás není lhostejný, je to náš tát a nemůžeme ho nechat na ulici, takže je to o hledání nějaké rovnováhy.

Je to podle mě nemoc, nemoc, do které vstoupí člověk dobrovolně, ale pak už je to nemoc, která se musí léčit a musí se na něm podílet i zbytek rodiny, pokud k tomu najde sílu, nebo potom pokud žijeme ve státě, který se nějakým způsobem zajímá o své občany, tak je to vlastně ta zodpovědnost společnosti, že se takové lidi dokáže postarat. Dokonce jsem byl i dost radikální v tom, že si myslím, že kdyby tátu někde zavřeli na půl roku v té době, když se děly ty největší srance, kdy byl vlastně v háji, co se s ním máma rozváděla, tak si myslím, že by to mělo smysl.

Každá závislost je podle mě spíš nemoc.

Mě by zajímalo, jak jste navázal s ním ten hovor, jestli to trvalo dlouho, jestli jste ho musel přesvědčovat, aby se takhle otevřel?

Vlastně vůbec, ono to mělo dost pozitivní vliv, to že jsme si takhle povídali. Byl jsem rád hlavně sám kvůli sebe, že on jako člověk, který si uvědomoval, že to budou poslouchat nějakí posluchači, tak samozřejmě místy hledal způsob, jak se hájit. Myslím si, že díky tomu tlaku, který na něj vyvinul ten mikrofon, tak jsem slyšel věci, o kterých jsem předtím nikdy neslyšel. Často jsem slýchal právě jaké to muselo být zpovídat takhle svého tátu, ale já si myslím, že když v tom člověk je dvacet let, tak není zas takový problém o tom mluvit, a navíc si myslím, že táta k tomu přistoupil vlastně zodpovědně s tím, že věděl, že se chce svěřit o tom svém studu, že chápe tu společenskou rovinu.

Původně jsem si myslel, že to natočím jenom z těch tátových monologů, ale chtěl jsem k tomu nějak dostat svůj pohled. Nakonec jsem se stejně rozhodl že tam dám i toho odborníka na alkoholismus.

Myslím, že tam mělo zaznít i to, že většina těch lidí, kteří organizují tu pomoc těm alkoholikům jsou sami bývalí alkoholici, takže ta kultura těch lidí, kteří se snaží vyrovnat s tím alkoholismem je vlastně tady jako pro sebe.

Nebylo to pro mě těžké, jako bylo to pro mě těžký jako pro člověka, který se v té době zabýval dokumentem, ale bylo by podle mě do jisté míry těžší mluvit s někým, koho neznám.

Jak jsi to udělal, jak jsi tátu oslovil, že s ním chceš mluvit o jeho závislostech a jak na to reagoval?

Když mi bylo těch 21, 22, tak jsem přemýšlel vlastně nad tím, jestli mě to taky čeká. Myslím, že si tím prochází každý dítě alkoholika. Měl jsem opravdu pocit, že to nevyhnutelný a jednou, když byl táta střízlivý, jsem se mu s tím svěřil. To byl ten moment, kdy jsem si uvědomil že by ten dokument bylo dobrý udělat s ním o tom alkoholismu, protože on byl strašně naštvaný, kvůli té představě že by mě čekalo to samé

Mám dotaz konkrétně k té naraci, jestli to bylo důležité jako vypravěčský vykreslování příběhu, když myslím ty kousky, kdy jste třeba říkal vyloženě k tomu tátovi „našli jsme tě polo mrtvého“ nebo jestli šlo třeba o nějaké věci, které jste mu vždycky chtěl říct, ale neřekl?

Já si myslím, že on to věděl. Tenhle doplněk vznikl jako nějaká potřeba předělala, nechtěl jsem tam dávat hudbu, protože ta se k tomu asi hodila. Navíc jsem si říkal, že je potřeba, aby v tom dokumentu zazněla i nějaká moje reflexe toho táty, abych vytvořil nějaké situace. Vzniklo to jako doplněk, ale pak mi to fungovalo i jako docela podstatná součást toho dokumentu.

Udělal byste ten dokument teď jinak?

Určitě, rozhodně bych to teď dělal jinak. Asi se nedá všechno dělat jako znovu po čtyřech letech stejně. Takže bych to určitě dělal jinak, ale nevím, jestli nebo hůř nebo líp, ale určitě jinak. Asi bych se tam snažil akcentovat víc věcí třeba z těch jinak docela jako vtipných historek, který táta říkal o tom, jak začínal pít. A když jsem nad tím zpětně přemýšlel, tak pro mě bylo nejlepší to celý překopat a nechat tomu posluchači jen informaci, že ten člověk je alkoholik a poskládat to celé jenom z těch příběhů.

Přemýšlel jste třeba nad tím, že byste tam zahrnul i jiného člena jiného člena rodiny?

Ne. To byl dokument o tátovi a už táta sám jako každý alkoholik, vlastně jako každý dospělý člověk, je trochu manipulátor, což samozřejmě třeba nemusíte slyšet, ale já to tam slyším a vlastně nechat. Víím, že kdybych tam dostal mámu, tak se tam dostane už hrozně moc balastu, přestože mám samozřejmě maminku rád, ale už by se tam dostávalo hrozně moc jiných situací, které nesouvisí s tím alkoholismem.

On se opil, přišel z práce, ležel na gauči, ráno vstal kouřil v kuchyni ve čtyři ráno a pak šel do práce. A co mě vždycky nejvíc zajímalo je, jestli v něco věří, jestli mu ten život nepřijde zbytečnej a je to něco, na co jsem se ho bál zeptat. To je otázka, na kterou se dá zareagovat jedině změnou a on se nikdy nezměnil.

Mě by zajímalo k vašim pocitům, když jste říkal, že je to váš tatínek, a nějak ho musíte přijmout, třeba s ním trávit čas. Jaký byly ty vaše pocity, když už se to začalo překlánět do toho alkoholismu? Jak tu závislost vnímáte?

On byl alkoholikem od té doby, co jsem byl malinký, takže já jsem nezažil tu křivku, která se začne naplňovat. Byl to tatínek, měl jsem ho jako rád, pak jsme měli období, kdy jsme se s tím něco snažili něco dělat, ale nefungovalo to a pak teprve jsme zjistili, že do toho spadl. Jak jsem říkal, ono to podle mě nesouvisí s tím alkoholem, ale vůbec s jeho myšlenkovým nebo mentálním nastavením

Začal dělat dluhy a ono to opravdu nebylo tím alkoholismem, podle mě to vzniklo nezávisle jeho nezájmem o realitu. to byl vždycky hrozný smrad protože on je i tabletky které četli a pak se napije a udělá mu to hrozně zle tak on je přesto jako by pil a myslím si že jsme ve stádiu kdy nemá peníze

Diskutoval jste ten váš záměr točit dokument o tatínkovi v rámci širší rodiny?

Abych šel po pořádku, první v pořadí je moje maminka, té jsem řekl, že tam prakticky nepadne nic o ní, abych to udržel v té rovině otec a syn a nezatahoval do toho třeba moji mámu. Co se týče mojí sestry, tak té jsem se vyloženě ptal, jestli to může vzniknout, protože ona je na tom podobně jako já se vztahem k tátovi.

Ségra ten dokument nikdy neposlouchala, ale zároveň říkala že je dobře pokud to má i nějakou snahu promluvit ke společnosti.

Pak ti členové rodiny, kteří to poslouchali samozřejmě přehrávali, jak o tom vlastně celou dobu nevěděli a že vlastně vůbec netušili, že jsme to měli tak tak těžké, ale přitom to byli ti samí, kteří toho tátu křížovali.

Máma byla moc ráda, že to vzniklo a sestra to schválila.

Ty už jsi říkal na začátku, že si vůbec nedokážeš představit, že bys točil s někým, koho neznáš, ale když točíš s někým, koho znáš. Bylo pro tebe téma udržet si nějaký odstup, nebo naopak jsi vzal do hry, že prostě je to výpověď syna, tak je to prostě takhle intimní, konkrétní jako osobní?

Přemýšlel jsem i nad představou, že by mi táta řekl, že je to hovadina a že si to rozmyslel a že nechce, aby to vzniklo. Vzhledem k tomu, že ten člověk nemá absolutní moc, tak bych se na něj asi vykašlal. Já si myslím že jsem si udržel odstup i u toho stolu, nad kterým jsme seděli. Ten neodstup je neodmyslitelný podle mě, nesnažil jsem se uměle dostat do nějaký role odstup, protože jsem věděl, že by to v tu chvíli nefungovalo.

Přemýšlel jste o tom, že byste zařadil stádium jeho života, kdy na tom ještě nebyl tak jak je teď?

On začal pít vlastně záhy dospělosti a nějaký ty věci, co zažíval s tím svým tátou. Myslím si, že by to pozměnilo to téma a myslím, že tam dostatečně zaznělo, že tam je ta závislost na tom, jak se k alkoholu staví rodiče.

Chtěl opravdu víc tematizovat ten alkohol v té době a táta byl samozřejmě nositel toho svého osobního příběhu, ale zároveň i vlastně předmět, prostřednictvím čeho jsem se snažil říct tu zprávu, která mě v té době opravdu srala, protože tady se pije i v parlamentu.

V té době jsem hodně nasranej na svět, že to udělám tátovi.

Uvažoval jsi nad tím, nebo dnes uvažuješ nad tím, jakým způsobem vyhovuje či sluší tady tomuto konkrétnímu dokumentu ta zvuková podoba?

Film by musel být úplně jiný, tam by musela být úplně jiná struktura, protože přece jenom jsou tam vlastně vedeny dva rozhovory, to by na kameře byla za prvé nuda a za druhé si myslím, že je na člověka vyvíjen tlak, který musí pracovat s fantazií a vytvořit si nějaký obraz toho člověka, jak asi vypadá. Myslím si, že kdybych tátu točil na kameru, tak by to asi opravdu nemělo žádný smysl, protože jeho vypadaný zuby by určitě nikoho nepřekvapily.

Mělo na vás to natáčení, případně to zpracovávání nějaký terapeutický účinek?

Terapeutický účinek to podle mě na mě nemělo, protože ten klip byl spojený s nějakým vytvořením nějaké další naděje, že se to všechno někdy spraví. Takže vlastně jsem to možná organizovaně

zablokoval, abych neměl pocit, že si tím dokumentem něco řeším, že si to táta, máma poslechnout, všechno se spraví a vylítnou druhy ze všech koutů světa. To jsem nepředpokládal, že se stane. Jediný bod, který by mohl být terapeutický je, že mi, tak jako posluchači byly zodpovězeny některé otázky, na které bych se asi jen tak nezeptal.

Jediné, co tak jsem si vlastně moc hezky popovídal s tátou a dozvěděl mnoho věcí o těch dalších tématech, které do toho vstupují. Určitě to nějakým způsobem bylo očišťující, ale nevím, jak moc silný kartáč to byl, spíš jsem byl rád, že to táta dokázal sám říct.

Vybavil jsem si hrozně hezkých vzpomínek na tátou, že vlastně všechno nebylo tak černé a vlastně jsme pořád měli velké štěstí, že jsme toho člověka měli, že ho znám. Takže nakonec, ano, rozhodně to mělo terapeutický účinek.

Bylo důležité, že se řekne alkoholik táta, alkoholik syn, tím zřejmě trpěl, jenomže můj táta, až na nějaký jako drobný kraviny, tak vlastně nám opravdu nikdy neublížil fyzicky. Důležitý je ten kontext v tom, že můj táta měl opravdu to vyrůstání, kde ho tolik ani neovlivnilo to, že jeho táta je alkoholik, ale to že v tom bytě střílelo puškama a táta se schovával ve skříni. To já jsem nikdy nezažil a táta byl a vlastně pořád je hrozně laskavý člověk.

V jaké fázi života to pro vás bylo nejtěžší přijmout?

Jak jsem už říkal, když jsem se začínal uvědomovat ty kontexty, kdy má člověk takový obdobíčko, kdy přemýšlí nad smyslem života a hledá co je pravda a co není a podobně a vlastně kdy mě nejvíc zraňovalo opravdu to, jak toho tátou vidím, jak skončil, jak vlastně leží na tom gauči, tak v tomhle období, v tu dobu mě to trápilo nejvíc. To, že takhle člověk může dopadnout bez naděje.

Máš pocit, že je šťastný, když ho vidíš?

Asi ne, rozhodně ne. O štěstí se tady nedá mluvit.

A pak nejtěžší to bylo, když se naši rozváděli, protože samozřejmě když je člověk dítě, vyrůstá, tak má pocit, že ta rodina je naprosto nezbytná. Automaticky bylo rozhodnuto, že já musím jít s mámou a ségra zůstane s tátou. Po rozvodu to bylo nejtěžší, protože jsem objevil v úplně v jiném světě.

Co vám tehdy pomáhalo?

Nevím, nedokážu říct co by mi nějak extra pomohlo. Měl jsem kamarády, měl jsem svoji první holku a počítačové hry.

Ta neexistence člověka je to nejnebezpečnější, co podle mě může zasáhnout všechny kolem, že upadnout do toho nežití.

Máš po tom dokumentu menší obavy, že do toho spadneš?

Nemám, myslím si, že mi to nehrozí, myslím si, že jsem už překlenu ten věk, kdy se možná rozhodlo. Víím, že se to může stát kdykoliv, takže si myslím, že na tu otázku nesmím odpovídat. Nesmím si dovolit být natolik nabubřelý, abych řekl, že do toho nespádnou, myslím si, že bych měl zůstat pokorný a že to je možná ta cesta. Prostě nad tím tolik nepřemýšlet a samozřejmě si dávat pozor. Povedlo se mi překlenu ty nejdůležitější fáze, kdy se to mohlo stát a teď už je pozdě podle mě budova alkoholismus.